

PANUN pakinoita

Helsingin tuliaisia

Meikäläinen matkamies voi tuskin sovittaa matkaansa Helsinkiin otollisempaan ajankohintaan kuin allekirjoittanut pakkautuessaan tuonnoin Oulun Orkesterin miehittämään Pohjanmaan pikajunaan. Jo matkalla oli minulla tilaisuus moneen mielenkiintoiseen keskusteluun oululaistenkin kanssa, minkä lisäksi sain uusia tuttavuuden sellaisen ikuisesti pohjalaisen »petoeläimen» kuin Väinö Tigerin kanssa. Tämä ikinuorekas taiteilija-boheemi ei kiellä syntyperäänsä eikä oululaisuuttaan, vaan kehtaa käydä kaupunkia koskenrannalla katsomassakin. Tällaiselta kotikäynniltä hän nytkin oli palaamassa. Muistuu muuten mieleen vuodelta 1945 juttu, joka oikeastaan pätee kulttuurikaskunakin.

Valmistauduttiin siihen kuulun teatteri- ja yleensä kulttuurijuhlaan, jota k.o. vuonna vietettiin herra Aleksis Kiven »Nummisuutarin» oululaisen »urperimääriin» — kantaesityksen yleensäkin — muistoksi. Meitä oli pieni ryhmä silloisia merikoskikerholaisia ollut asemalla helsinkiläisiä juhlavieraita vastassa. Vaelsimme Asemakatua jovialisen Kivi-professorin, nyt jo edesmenneen J. V. Lehtosen ja hänen esikuntansa seurassa. Herra professori oli jo ehtinyt kaivata muutamia yhteisiä ystäviä, kun siinä samassa Vikkulan nurkan ympäri pyörähti

pari herrasmiestä. Silloin J. V. huudahti: »Sieltähän ne Oulun petoeläimet tulevat!» Saapujat olivat Väinö Tiger ja Heimo Haikala.

Meidät, oululaisrynnistyksen kärkipartion osanottajat, otti Helsingissä vastaan ainakin kaksi kappaletta Similöitä ja yksi ylimääräinen Pesonen, raatimies Similä — »wilskaajien päämies» — lähetystön johtajana. Urpo Pesonen & knit lausuttiin sydämellisesti tervetulleiksi. Kaikki nämä herrat ja edustavan valikoiman muita taiteellisia naisia ja herroja tapasi puumerkki saman sunnuntain iltapäivällä Yrjö Similän ja hänen rouvansa runsain taidearten kaunistustussa kodissa. Musiikkimaailmaa edustivat mm. sellaiset nimet kuin kriitikko ja säveltäjä Väinö Pesola (Sosialidemokraatti), kriitikko ja säveltäjä Ehrström (Hbl.), säveltäjä-maisterit Sulho Ranta (I. S.) ja Olavi Pesonen (U. S.), Hesän Merja ja luonnollisesti Helsingin Kaupungin-orkesterin kapellimestari Martti Similä, oululaisesta tilaisuudesta kun oli kysymys. Herrat Urpo Pesonen ja Hapuoja edustivat Oulun Orkesteria, herrat Sarkkama ja Nissinen »Pieniä Sydämiä». Ja molempien yritysten rohkeus lämmitti kokoontuneita kaikkeen tottuneita ankaria pääkaupunkilaisia. Mutta kuvitelkaa sitä jännitystä — 20 lippua oli silloin, konsertin aattoiltana,

myyty Konservatorioon! Seuravana iltana tässä kuulussa salissa kuitenkin oli n. 300 kiitollista kuulijaa. Kaikkiaan meni orkesterin osalta hyvin ja Helsingin lehtien arvostelut, joita näilläkin palstoilla on siteerattu, olivat suopeita. Riittääköön tähän lainaukseksi vain viimeisimmästä, mainitun juhlaviikon päätteeksi Kauppalehdessä julkaistusta viikkokatsauksesta pari riviä: »Oulun Orkesterin vierailu pääkaupungissa ei suinkaan ollut aiheeton, siksi valmiita ja täysipainoisia suorituksia se pystyi esittämään. Brahmsin IV sinfoniassa on urakkaa mille orkesterille hyvänsä.» »Urpo Pesonen orkesterin johtajana on tehnyt suurenmoisen työn nostaessaan sen sekä teknillisen että taiteellisen tason näin korkeaksi.» »Jukka Hapuoja soitti Haydnin sellokonserton luistavalla taidolla ja ilmeikkäästi.» Lehtiarvostelu kokonaisuudessaan merkitsi — ja ennen kaikkea se — voittoa Oulun Orkesterille.

Mutta ennenkuin tässä oltiin, oli ehtinyt samassa paikassa esiintyä myös tunnettu lausujamme, maisteri Iikka Kaakinen. Kysymyksessä oli Lapin-ilta ja Iikka esiintyi oikein ehta Lapin puussa, joka konservatorion tyylipuhtaalla funki-lavalla teki kerrassaan koristeellisen vaikutuksen. Valitettavasti ehdin vastata toiselle puolijalalle, mutta olin iloinen, kun siihenkään ehdin. Ohjelma ei ollut mitenkään tavonomainen, mutta antoikin siten varsin värikkään ja monipuollisen kuvan Lappi-aiheesta kirjallisuudessa. Oli Paulaharjun »Tunturien ikuinen vaeltaja»,

nimenomaan Lapin-runoilijana tunnetun, mutta kovin varjoon jääneen (jätetyn) V. E. Törmäsen »Lapin juhannus», oli Haanpäättä, Hellaakoskea, Jylhää, Kajaava ja Kailasta, joka siis viimeainnuttu, niin omituiselta kuin se tuntuukin, on kirjoittanut »Lapin laulun». Ilolla totesi runon ystävä, että taiteilija oli valinnut myös nuorena sankari-kuoleman saaneen rovaniemeläisen Paavo Hynysen, lahjakkaan laulajan, ohjelmaansa. Siitä, mitä ehdin kuulla, vaikutti Arvi Järventauksen riemullinen »Porjuoksee, tiuku soi» elävimmältä ja eniten mukaansa tempaavalta.

Ja vieläkin, ennenkuin etenen matkamuistoissani, on palattava ajassa hieman taaksepäin. Ostrobotniallahan oli jo tuolloin ollut »se» Kianto-iltakin, josta samoin lehdet paljon kirjoittelivat. Monesta syystä, lähinnä Helsingin taiteen ystävän ainaisen runsauden pulan takia, oli pelätty Ilmari Iki-K:n nimikkoillan yleisömenestystä, mutta annahan olla — Ostrobotnian sali täyttyi ääriään myöten ja hieman ylikin. Ja illasta muodostui niin ehyttunnelmainen, kerta kertaan hieno taidejuhla, ettei sellaisia Helsingissäkään kovin usein järjestetä. Näin kertoivat minulle monet arvovaltaiset ja ankarat »kirjalliset ihmiset» otavalaisista, PPO-laisista ja Kivi-seuralaisista (nämä nimittäin olivat järjestäjien takana!) vähemmän jääveihin saakka. Iloinen oli ollut iäkäs kirjailijakin.

Kianto-illassa esitettiin myös ajatus, että ikämiehemme vanhuudenkoti voitaisiin turvata

myös »Kiannon mökillä» (mökki-sana nyt ehkä vaikuttaa etsityn vaatimattomalta, vaikei »linnoja» haaveiltaisikaan), kirjailijakodilla, joka Suomen Kirjailijaliiton isännyydessä pysytettäisiin jatkuvasti palvelemaan yhtä vanhaa kirjailijaa kerraltaan ja ristittäisiin ensimmäisen asukkaansa, siis isä Kiannon mukaan. Tässä ajatuksessa on nähdäkseni itua, sanottakoon mitä hyvänsä, ja ennen kaikkea sillä on toteuttamismahdollisuusia.

Ilmari Kianto viihtyy hyvin seurassa ja hyvässä seurassa eritoten. Vuodenvaihteesta viime viikon perjantaihin vietti hän talveaan Suomen Baabelissa, muristen kuni korvenkontio ainakin häkissä, mutta ilmeisesti myös paljossa viihtyen. Mutta jos Korkeasaaren karhutkin saivat valita, ne varmaan sanoisivat vuokrasuhteensa irti. Niinpä matkusti Ilmari Korvenkontiokin lopulta vaistonsa vetämänä kohti sitä kotikontua, olkoon, että kovaakin korpea, josta hän niin paljon on kirjoittanut (»Kotoisten rantojen ikuinen kohna»). Syntyikö sitten Kajaanissa uutta Kianto-ilttaa, se on tätä kirjoitettaessa vielä tietymättömissä, samoin se, vieläkö Iki siellä kuulostele Kiantajärven jäiden sulamisia vai joko on voinut soudella Ammasta Turjaan.

Oman värikkään lisänsä matkamiehen pääkaupunkikokemuksiin antoi ilta jyrkevissä Kestikartanossa, jossa parahiksi sattuiin viettämään Aleksis Kiven Seuran vuosijuhlaa. Ohjelma oli kerrassaan mainio Nummisuutarin Eskon alias näyttelijä Vilho

Siivolan esiintyessä omalaatuisena kuuluttajana mahdollisissa ja mahdollisissa tilanteissa. Kiiveä lausuttiin, soitettiin, laulettiin ja näyteltiin, vieläpä syötiinkin, vertauskuvallisesti sanoen, sillä raittiin Kestikartanon juhlan painopiste oli »seisovassa pöydässä» (oikeata vastinetta emme vielä ehtineet keksiä tälle aitosuomalaiselle ilmaukselle!), hämäläisessä pitopöydässä. Siinä kilpailussa nimimerkki pärjäsi melkoisesti, mutta heikommin sensijaan kävi arvauskilpailun. Mutta eivät siinä pärjäneet monet viisaammatkaan, vaikka oli yksi kappale akateemikkojakin joukossa.

Helsingin-matkan henkisestä ylösrakentava ohjelmapuoli huipeutui allepainetun osalta Kansallisteatterin oululaiseen ensi-iltaan, »Pienten Sydänten» riemulliseen esinmarssiin, joka nyt näissä puiteissaan ja erinäisissä lisäefekteineen (joista esim. valoeffektit tekivät paljon asiaan) kerrassaan puolusti paikkaansa täälläkin näyttämöllisesti melkein pyhällä paikalla. Asiaa täällä kuukaudesta kuukauteen seuranneena olin tietysti kypsä jo väliverhon auetessa, mielenliikutus pyrki väkisten viemään voiton. Tapa, jolla pääkaupunkilaisyleisö otti nämä Oulun terveiset vastaan, oli niin ainutlaatuisen välitöntä, että en muista tuollaista Kansallisessa koeneeni, jos nyt en monissa ensi-illoissa siellä ole ollutkaan. Permantoyleisökin käyttäytyi suorastaan säädöttömästi, keskeytti esityksen monta kertaa suosionosoituksillaan ja tömistä jalkojaan vaatiessaan lopuksi tekijää

esiin. Näitä terveisiä on kuitenkin jo ennen minua siksikin moni kertonut, että riittääköön osaltani. Sydämellisin sanoin vain kaikki, jokaikainen tapa, jonka siellä tapasin, tuttu oululainen, jos tuntematon helsinkiläinenkin, kiitti lastemme kevättervehdyksestä.

Ja sitten vilkastumistaan vilkastuva pääkaupunki tempasikin nimimerkin kiivastahtiseen arkiseen hyörinäänsä päästäkseen kotia vasta vappulomalle.

*

Toukokuun 7 päivänä tulee kuluneeksi 25 vuotta kuulun oululaisten kirjailijan Teuvo Pakkalan kuolemasta. Kun ystävämmme Oulun Silta Helsingistä nyt, tietämättä tästä vuosimuistosta, on tilannut muistokilven kiinnittääkseen sen tulevana helluntaina Teuvo Pakkalan kouluikäisen kodin seinään Uusikatu N:o 21, voitaneen yhteensattumaa pitää tavallaan merkittisenäkin. Totisesti on jo korkea aika Vaaran mainehikkaan kirjailijan saada jokinään näkyvä muistomerkki tähän kaupunkiin, jota hän on kuvannut enemmän kuin tuskin kukaan muu, ainakin suhteellisesti tuotantonsa kokonaisuutensa verrattuna, ja tehnyt sen mestarillisella tavalla ei vain luontoa vaan myös ihmisiä, pieniä ja suuria, valottaen. Sopivasti liittyy tähän myös valtuuston päätös muistopatsaan hankkimisesta. Toimenpide ei totisesti ole enenaikainen ja kai osakuntakin jo on tarpeeksi odottanut vastausta kirjelmänsä — vai saiko sitä vieläkään!

P a n u.